

Asielopvang van kinderen en jongeren die alleen naar Nederland zijn gekomen bij het COA.

Januari 2022.

Met deze notitie geeft het COA informatie over de opvang en begeleiding van kinderen en jongeren door het COA. Het gaat om alleenstaande minderjarigen vreemdelingen (amv) in de leeftijd van 13-18 jaar. Door een verhoogde instroom en de verwachting dat dit het komende jaar zo blijft is het COA dringend op zoek naar nieuwe locaties.

Achtergrondinformatie over de situatie van de kinderen en jongeren

Er komen kinderen/jongeren zonder ouders of begeleiders naar Nederland. Ze komen alleen of samen met andere kinderen of volwassenen naar Nederland en vragen hier asiel aan. De jongeren hebben veel meegemaakt. Ze komen uit verschillende delen van de wereld en hebben hun land verlaten door oorlog, vervolging, armoede of gebrek aan toekomstperspectief. Tijdens hun reis of daarvoor hebben de meesten van hen schokkende ervaringen meegemaakt. Veel kinderen/jongeren komen via een mensensmokkelaar. Ze zijn hun familie, land en blik op de toekomst kwijt. Door wat ze hebben meegemaakt, hebben ze geleerd zich niet goed te binden en vertonen ze vaak versneld volwassen gedrag.

In Nederland krijgen ze te maken met een cultuurschok; de omgeving waar ze vandaan komen is vaak minder vrij, ze zijn over het algemeen opgevoed in een wij-cultuur, soms met strikte religieuze regels. In Nederland zitten ze in een onzekere situatie: ze weten niet of ze mogen blijven, hoe het gaat met hun familie en hoe hun toekomst eruit ziet. Toch zijn deze kinderen/jongeren vaak wel veerkrachtig. Een veilige opvangplek en de juiste begeleiding zorgen dat er ruimte is om weer te ontspannen, tot rust te komen en zich voor te bereiden op hun toekomst.

Jongen uit Afghanistan, 17 jaar: Toen ik net aankwam in Nederland had ik het heel erg zwaar. Ik was voor de eerste keer alleen weg van mijn moeder en vond dat vreselijk. Ik wilde helemaal niet weg uit Afghanistan, maar ik moest. Ik had eigenlijk geen flauw idee waar ik was en wat ik van Nederland kon verwachten. Ik wist niets over dat land en ik wilde het ook niet echt weten. Ik wilde naar huis, naar mijn familie en eigenlijk zou ik dat nog steeds het liefste willen.

De jongeren komen uit heel de wereld. Op dit moment komen de meeste jongeren uit Syrië. Voor de rest van de jongeren geldt dat dit nogal divers is en per week fluctueert. Er kan gedacht worden aan landen zoals Gambia, Jemen, Marokko, Irak en Eritrea.

Begeleiding door COA

Het COA begeleidt de kinderen/jongeren. Zij worden opgevangen in een woongroep en krijgen de beschikking over een slaapkamer vaak samen met een ander kind/jongere. De kinderen zijn van allerlei nationaliteiten en met verschillende sociale, culturele en religieuze achtergronden. In de opvang locaties werken voornamelijk HBO opgeleide en SKJ- geregistreerde jeugd professionals die 24 uur per dag de kinderen en jongeren methodisch begeleiden in hun

verdere ontwikkeling. Nidos de jeugdbeschermingsorganisatie verzorgt het voogdijschap voor de kinderen/jongeren. De COA medewerkers en de jeugdbeschermers werken nauw samen in de begeleiding van het individuele kind.

De coa medewerker begeleidt als zijnde een mentor de kinderen/jongeren om steeds meer voor zichzelf te zorgen. De kinderen/jongeren leren doelen stellen, krijgen inzicht in hun vaardigheden en zicht op hoe hun toekomst er uit ziet. Belangrijk is ook dat de kinderen/jongeren zich veilig en op hun gemak voelen, want alleen dan kunnen kinderen/jongeren zich goed ontwikkelen.

COA-medewerkers zijn 24 uur per dag in de locatie aanwezig waardoor zij de jongeren goed kennen. Per dag zijn er minimaal twee begeleiders in de ochtend, drie in de middag en twee in de nacht. Naast de inzet van COA medewerkers kan er ook aanvullend inzet zijn van beveiligingsmedewerkers en begeleiding van culturele mediators.

De kinderen/jongeren leren een vast dagritme te krijgen dat structuur in hun leven brengt: opstaan, ontbijten, naar school, huiswerk maken, eten, koken. Er zijn duidelijke huisregels. Zoals bijvoorbeeld wanneer de kinderen door de week en in het weekend binnen moeten zijn. Het COA controleert twee keer per dag (ochtend en avond) of iedereen aanwezig zijn. De mentor leert hen over de Nederlandse gewoonten en gebruiken en begeleidt hen in het verder ontwikkelen van vaardigheden. Ze worden gestimuleerd zo veel mogelijk deel te nemen aan activiteiten ook in de wijk en het COA nodigt de buurtbewoners uit om de bewoners van de opvanglocatie te betrekken bij activiteiten.

Jongen van 16 uit Syrië: 'Het was er leuk, het was er veilig. De regels zijn moeilijk als je ze niet weet. Bijvoorbeeld de tijden voor de keuken, of hoe je moet fietsen. Dit was de eerste maand moeilijk. Alles draait hier om tijd. Je moet de regels respecteren. In het begin kende ik de regels niet. Maar mijn mentor en de andere mentoren hielpen me.'

Onderwijs

Vanaf het moment dat kinderen en jongeren in Nederland asiel aanvragen, zijn ze leerplichtig. Er wordt zo snel mogelijk onderwijs georganiseerd. Het is een wettelijke verplichting dat zij binnen drie maanden onderwijs krijgen. In eerste instantie is dat ISK-onderwijs (internationale schakelklas). Op het moment dat hun Nederlands goed genoeg is, volgen zij regulier onderwijs.

Gezondheidszorg.

Asielzoekers maken voor hun gezondheidszorg gebruik van de organisatie GezondheidsZorg Asielzoekers (GZA) die aanwezig is op alle asielzoekerscentra. Deze dienst heeft eigen verpleegkundigen en artsen en staat in nauw contact met de GGD en lokale huisartsenposten. Ook de jongeren maken hiervan gebruik.

Veiligheid

De kinderen/jongeren waar we het over hebben, zitten in de puberleeftijd. Uit de aard van die leeftijdsfase ontwikkelen ze hun eigen identiteit en als onderdeel daarvan verkennen ze, net als alle andere pubers hun eigen grenzen, die van hun omgeving en die van hun toezichthouders. Tot zover zijn deze jonge asielzoekers niet anders dan andere kinderen/jongeren. Maar zij

hebben doorgaans wel meer 'bagage' al gekregen. Ze hebben vaak onder moeilijke omstandigheden hun vertrouwde omgeving, vrienden en familie verlaten, hebben onderweg veel meegemaakt en moeten vervolgens alleen in een nieuw land met andere cultuur en andere normen en waarden zien te aarden. Deze combinatie, hun levensfase en wat zij hebben meegemaakt, zorgt wel eens voor emotionele reacties die soms ook gepaard gaan met grensoverschrijdend gedrag. Desondanks is het op de locatie meestal rustig. Dit komt enerzijds doordat medewerkers van het COA erop getraind zijn om bij deze groep grenzen te stellen en de kinderen/jongeren tot rust en tot zichzelf te laten komen. En anderzijds door de goede samenwerking, onder meer in structurele periodieke overleggen, tussen alle betrokken partijen, zoals gemeente, COA, Nidos en politie. Hierdoor kunnen signalen vroegtijdig worden opgepikt en kan waar nodig tijdig interventies plaats vinden.

Het COA heeft voor grensoverschrijdend gedrag instrumenten ontwikkeld die medewerkers mogelijkheden geven om tijdig in te grijpen bij zorgsignalen. Deze variëren van het trainen van medewerkers in omgaan met bepaald gedrag tot het inzetten van culturele mediators en plaatsen van jongeren in alternatieve opvangvormen. Het meeste grensoverschrijdend gedrag wordt zichtbaar in de woongroep, als er irritaties of ruzies tussen jongeren onderling zijn of discussies met de begeleiders. Bij overlast buiten de locatie wordt, indien nodig, straatcoaches of de politie ingeschakeld zoals dat ook zou gebeuren bij overlast door autochtone jongeren. Bij de komst van een nieuwe locatie is er nauw contact met de gemeenten en politie om afspraken te maken.

Sharmaake, intercultureel mediator bij het COA over een Somalische jongen in de opvang: 'Doordat ik zelf veel heb meegemaakt, kon ik deze jongen goed helpen. Ik stortte me als tiener ook volledig op school, had ook hulp nodig, was net zo verlegen als hij. Dat kon ik hem allemaal vertellen. Het hielp ook dat ik net als hij uit Somalië kom. Somaliërs denken niet in de lange termijn, maar zeggen bij alles 'inshallah': 'als God het wil'. Juist door dat cultuurverschil ging het tussen de jongen en zijn voogd eerst niet goed. 'Wat is je plan?' vroeg zij elke keer als ze hem zag. Hij werd gek van die vraag. Omdat ik ook Somalisch ben, zijn taal spreek, vertrouwt hij mij, en kon ik hem die vraag wel stellen.'

Opvanglocaties

Zolang kinderen/jongeren nog in de procedure voor het verkrijgen van een vergunning zitten worden ze opgevangen in de zogenoemde proces opvang locaties (poa) waar maximaal 50 kinderen/jongeren worden opgevangen. Wanneer duidelijk is dat zij uitgeprocedeerd zijn is de opvang worden ze in een zogenoemde in kleinschalige woonvorm (kwv) opgevangen. Op een kwv worden circa 20 kinderen/jongeren opgevangen. Op de poa starten de kinderen/jongeren met school, meestal in een internationale schakelklas (ISK) om vervolgens door te stromen naar regulier onderwijs. Op alle locaties bieden we naast individuele begeleiding ook vrijetijdsactiviteiten.

Geschikte locaties voldoen aan een aantal minimale eisen. Het COA kijkt naar het bruto vloeroppervlak en de indeling van panden geschikt voor 20 of 50 opvangplekken. Ook is de fietsafstand (max. 12 km) van school een belangrijk criterium. Voorkeur is in of dichtbij een woonwijk. En natuurlijk het verkrijgen van een vergunning met de juiste bestemming. Wanneer er aanbod is wordt eerst geschouwd door het COA en als er mogelijkheden lijken te zijn wordt met de gemeente afstemming gezocht voor nadere afspraken.

Het COA vangt op haar locaties zowel jongens en meisjes op. De samenstelling van de groep hangt af van welke kinderen/jongeren op dat moment in Nederland asiel aanvragen. Over het algemeen zijn er meer jongens dan meisjes. Kamers van jongens en meisjes zijn gescheiden. Jongens delen een kamer met jongens, meisjes met meisjes. Over het algemeen vinden de jongeren het prettig om een kamer te delen.

Hoe verloopt de asielprocedure.

Nederland kan kinderen/jongeren onder de 18 jaar conform de wet niet terugsturen omdat ze minderjarig zijn en geen ouders of familie bij zich hebben. Daarom worden krijgen zij altijd opvang, onderwijs en begeleiding gericht op hun toekomst in of buiten Nederland totdat ze 18 jaar en voor de wet volwassen zijn.

De asielprocedure neemt in principe maximaal zeven weken in beslag, maar in de praktijk kan dit (vanwege achterstanden IND) uitlopen tot vier à vijf maanden en soms nog langer. In deze fase worden de kinderen/jongeren opgevangen in een poa. Na afronding van de procedure verhuizen de jongeren naar een kleinschalige opvang in het land. Afhankelijk van de uitkomst van de asielprocedure is dit een kleinschalige opvang bij Nidos (als kinderen/jongeren een verblijfsvergunning krijgen) of het COA (als hun asielprocedure verlengd wordt of hun verblijfsvergunning afgewezen wordt).

Contact met omwonenden en andere betrokkenen.

Het COA en de gemeente trekken samen op om ervoor te zorgen dat omwonenden en bedrijven in de omgeving van een nieuwe opvanglocatie voor kinderen/jongeren goed geïnformeerd worden over de komst van de kinderen/jongeren. Omdat de komst van een opvanglocatie vragen kan oproepen, organiseren de betrokken gemeente en het COA vooraf altijd een informatiebijeenkomst voor omwonenden en belanghebbenden. Tijdens zo'n informatiebijeenkomst zijn alle betrokken partijen en verantwoordelijken aanwezig om uitleg te geven en vragen te beantwoorden.

Als de locatieopvang in gebruik is genomen, organiseert het COA regelmatig een overleg met omwonenden waarin de manager van de locatie met buurtbewoners, gemeente en politie overlegt hoe het gaat met de opvang.

Vrijwilligerswerk.

Vaak zijn er lokale welzijns- of vrijwilligersorganisatie die graag een bijdrage willen leveren aan een goede opvang. Vrijwilligers kunnen zich ook rechtstreeks melden bij het COA. Als er een locatie komt, is hierover overleg tussen de gemeente en het COA.

Meerwaarde opvanglocatie in een gemeente.

Naast het bieden van een veilige plek voor de kinderen/jongeren, kan een opvanglocatie een bijdrage leveren aan bijvoorbeeld de sociale cohesie door vrijwilligerswerk en participatieactiviteiten, lokale ondernemers kunnen extra inkomsten verkrijgen, er is meer werkgelegenheid en meer aanbod leerlingen voor scholen.

Financiële vergoedingen

Tevens zijn er financiële compensatie regelingen voor gemeenten. Gemeenten met een asielopvang hebben recht op verschillende financiële vergoedingen. De uitkering van die vergoedingen loopt via het COA.

De financiële regelingen voor gemeenten met een opvang voor asielzoekers zijn vastgelegd in het Faciliteitenbesluit opvangcentra. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties stelt jaarlijks de normbedragen vast voor de vergoedingen ervan en publiceert ze in de septembercirculaires van het gemeentefonds.

Het COA verzoekt gemeenten elk jaar om een opgave van het aantal asielzoekers dat op 1 januari van dat jaar op het adres van de COA-opvang staat ingeschreven in de Basisregistratie personen (BRP). Op basis van die opgaven berekent het COA de bijdrage voor dat jaar. De gemeente ontvangt een toekenningsbrief van het COA. De betaling verloopt via een decentralisatie-uitkering van het ministerie van BZK.

Voor gemeenten waarmee het COA een bestuursovereenkomst of een overeenkomst voor een andere, aanvullende opvanglocatie heeft, bestaan de volgende regelingen:

1. Vergoeding Capaciteitsplaatsen

Voor bewoners van een COA-locatie die niet zijn ingeschreven in de Basisregistratie personen (BRP) heeft een gemeente recht op een vergoeding voor algemene voorzieningen zoals openbaar vervoer en infrastructuur (artikel 3, Faciliteitenbesluit). Deze vergoeding Capaciteitsplaatsen compenseert de gelden die gemeenten daarvoor per inwoner ontvangen vanuit het gemeentefonds. De hoogte ervan wordt als volgt berekend:

- $(\text{capaciteit opvanglocatie}) \times (\text{uitkeringsbedrag}) \times (\text{uitkeringspercentage}) \times (90\% \text{ bezettingsgraad}) \text{ minus } ((\text{aantal in de BRP ingeschreven asielzoekers}) \times (\text{uitkeringspercentage}))$.

2. Vergoeding Wooneenheden

Ter compensatie van gemiste inkomsten vanuit de onroerendezaakbelasting (ozb) hebben gemeenten recht op de vergoeding Wooneenheden (artikel 4, Faciliteiten besluit). Vijf bewoners vormen samen één wooneenheid.

3. Vergoeding voor (vrijwilligers)werkgroepen

Gemeenten kunnen een financiële tegemoetkoming aanvragen voor de subsidie die ze verlenen aan vrijwilligerswerkgroepen die werkzaamheden verrichten in of voor het opvangcentrum (artikel 6, Faciliteitenbesluit). Deze eenmalige vergoeding bedraagt € 454,00 per jaar, ongeacht het aantal werkgroepen.

4. Vergoeding voor voorlichtingskosten

Voor de reguliere voorbereidingskosten vanwege de vestiging van een nieuw opvangcentrum ontvangen gemeenten een eenmalige tegemoetkoming in de kosten van € 11.345,- (artikel 6, Faciliteitenbesluit).

5. Vergoedingen bij een noodopvang

Ook gemeenten die op een andere manier zijn betrokken bij de centrale opvang van asielzoekers ontvangen hiervoor een vergoeding (artikel 5, Faciliteitenbesluit). Het bedrag voor deze uitkering is €18,15 per asielzoeker per maand.

Jeugdzorg

Voor de WMO geldt dat gemeenten geen extra kosten hebben. Voor bewoners van het COA valt de WMO onder de regeling Medische zorg Asielzoekers (RMA).

De ervaring leert dat op een procesopvanglocatie er bij uitzondering gebruik wordt gemaakt van jeugdhulp vanwege het kortdurende verblijf. De VNG heeft een informatiepagina voor gemeenten over jeugdhulp voor asielzoekerskinderen:

<https://vng.nl/rubrieken/onderwerpen/asielzoekerskinderen>

Vanaf 1 januari 2019 regelen de gemeenten de jeugdhulp voor kinderen en jongeren op COA-locaties. Jaarlijks is decentraal een bedrag van €5,1 miljoen beschikbaar voor jeugdhulp dat verdeeld wordt over gemeenten, gebaseerd op het gemiddelde aantal minderjarige asielzoekers in hun gemeente (op locatie). Daarvoor stuurt het COA bezettingsoverzichten naar VNG. Het bedrag wordt maandelijks overgemaakt door het ministerie van BZK.

Als de minderjarige staat ingeschreven in de BRP dan krijgt de gemeente ook budget uit de algemene uitkering voor jeugdhulp. Het budget uit de Decentralisatie Uitkering is aanvullend. Voor de minderjarigen die niet staan ingeschreven in de BRP ontvangt de gemeente de vergoeding capaciteitsplaatsen.

Vanuit het COA wordt nog uitgezocht welke mogelijkheden er zijn om tegemoet te komen in de kosten van Jeugdzorg in het geval van onbillijke hoge bedragen. Meerdere gemeenten in Nederland hebben de vraag gesteld over de gevolgen van het nieuwe woonplaatsbeginsel voor onze jonge bewoners. Voor ons is het van groot belang zo snel mogelijk duidelijkheid te kunnen verschaffen in relatie tot het landelijk beleid zodat de gemeenten hier duidelijkheid in krijgen. Hiervoor is afstemming met de ministeries van J&V en SZW.

Aanvullende informatie

Informatie over een opvanglocatie in de gemeente <https://www.coa.nl/nl/een-azc-de-gemeente>

Informatie van de VNG en COA over asielopvang in een gemeente staat hier:

<https://vng.nl/publicaties/handreiking-proces-tot-realisatie-opvanglocatie-asielzoekers>

Over voogdij-organisatie Nidos <https://www.nidos.nl/>